

Ryhmäpaperi 1: Arvoketjuista dynaamisiin arverkkoihin

Arvoketjuista globaaleihin arverkkoihin

Siirryttäessä yksisuuntaisista arvoketjuista globaaleihin arverkkoihin datan liikkuminen ja saatavuus on avainasemassa. Muutoksen vauhdittamisessa julkinen sektori voi ottaa muutosta kiihdyttävän roolin.

Nykyisessä liiketoimintaympäristössä normina ovat NDA-lausekkeet ja yhteistyöhön liittyvä salassapito - erikseen sovittuja referenssicaseja lukuunottamatta. Julkinen sektori voisi toimia kiihdyttäjänä edistämällä datan jakamisen käytäntöjä, erityisesti API:en kautta, osana julkisia hankintoja. Tekoälyn hyödyntämisessä liikkeelle on tärkeä lähteä kokeiluun, valituilta toimialoilta, joilla on siihen parhaat valmiudet. Valmiudet voivat olla niin teknisiä valmiuksia, kykyjä arvioida tekoälyn vaikutuksia kuin kykyjä sopeuttaa omaa toimintaansa tekoäly ntuomaan muutokseen.

Yksityisille yrityksille datan jakamisen tulee aina tuottaa hyötyä.

Eettisinä kysymyksinä nousevat seuraavat:

Luottamus

Ihmisten täytyy voida luottaa tekoälyn sovelluksiin, tämä tukee niin uusien ratkaisujen käyttöön hyväksyttävyyttä sekä mahdollisten ongelmien tapausten ennakointia. Arverkkoja käsitellessä luottamus ei ole ainoastaan vain tekoälyratkaisuita käyttävien yritysten ja itse ratkaisujen välistä, vaan myös verkon osapuolten välistä. Luottamuksen ilmapiiriin puuttuessa ajaututaan helposti toimintaa rajoittaviin sopimuksiin, kuten liiketoimintaympäristössä NDA-lausekkeisiin. Arverkot edellyttävät ketterämpiä ja joustavampia rakenteita toimiakseen. Paras tapa huolehtia luottamuksen säilymisestä on huolehtia toimintojen ja tietojen käsittelyn läpinäkyvyydestä ja ymmärrettävyydestä.

Tekoälyratkaisuja kokeiltaessa on syytä kehittää hyviä, eettisesti kestäviä käytäntöjä datan käsittelylle. Yleinen tietosuoja-asetus antaa henkilötietojen osalta normatiivisen viitekehyksen, mutta kehittäjäyhteisössä on tarpeen konkretisoida asetuksen periaatteita käytännön ohjenuoriksi. Henkilötietojen rinnalla olisi hyvä käydä keskustelua ei-henkilötieto datan esimerkiksi teollisten prosessien synnyttämän datan käsittelyn normeista yritysten välillä ja arverkon sisällä. Laajempaan datan jakamiseen perustuvien arverkkojen perustamisessa osallistuvien osapuolien yhdessä laatimat ohjenuorat voisivat toimia ratkaisuin, joka keventäisi sääntelyn tarvetta.

Luottamus käsitteessä olisi hyvä myös keskustella aiheista kuten datan omistajuus ja oikeus datan käyttöön. Arverkoissa ja etenkin tekoälyä soveltamalla nämä hämärtyvät ja siten myös on vaikeampi hahmottaa mihin ja kehenkä luottaa. Koska nämä vaihtelevat suuresti riippuen puhutaanko esim. henkilödatasta, julkisesta datasta tai teollisten prosessien datasta tai niiden erilaisista yhdistelmistä niin tätä aihetta voisi avata muutamien esimerkkien valossa.

Läpinäkyvyys

Luottamuksen rinnalla arverkoissa oleellisena on datan hyödyntämisen läpinäkyvyyden periaate. Periaate jonka nojalla jaetun datan pohjalta kehitetyt ratkaisut ja tuotteet on mahdollista jäljittää datan alkulähteille. Tämä tukisi niin luottamuksen kulttuurin sekä yritysten datansa jakamisesta kokeman hyödyn kehittymistä. Jäljentäminen mahdollistaa valvonnan ja vähentää väärinkäyttöjen riskiä sekä yritysten kannalta oleellisesti taloudellisen hyödyn muodostumisen sisältäen ajatuksen siitä, että dataa jakava olisi osallinen myös korvaukseen datasta jalostetun tuoton myötä. Lisäksi datan NDA käytäntöjä laajemman osallistuville osapuolille läpinäkyvän jakamisen kautta on mahdollista tukea yhteisen hyvän tuottamista jakamisen kautta avautuvien uusien innovaatio mahdollisuuksien kautta. Kun datan jakamisen kannattavuus taataan yrityksille arverkkoihin siirtyminen on varteen otettava vaihtoehto.

Arvo ja Arverkko

Keskustelemme sujuvasti arverkosta ja datan arvosta, joten voisi olla hyvä avata myös yleiselle keskustelulle, mistä datasta ja millaisista arvoista puhumme esimerkkien kautta. Voisimme käyttää esim. henkilödataa – mitä maksaa kerätä esim. Kanta data per yksilö vuositason julkiselle sektorille, mikä olisi kysymisen data arvo alustayhtiölle, mitä palveluita voitaisiin tuottaa tai ko. alustayhtiö myy / kehittää sitä edelleen toisten kanssa jne. Tätä kautta yksilöille muodostuisi käsitys mikä on heidän Mydata arvo.

Julkisen sektorin rooli kiihdyttäjänä

Jos julkinen sektori ottaa merkittävän keinoälykokeiluja edistävän roolin, tulee väistämättä esiin kysymys siitä, miten perustellaan julkisen rahan käyttäminen hankkeisiin, joista kaikki eivät välttämättä onnistu, mutta kokonaisuutena ohjelma edistää tekoälyn käyttöä, toimintojen tehostumista, uutta liiketoimintaa ja sitä kautta yhteiskunnallista hyvää.

Julkisten toimijoiden mukana olemien voi kiihdyttää esim. PPPP mallin toteuttamista aloilla joissa yksittäiset tekijät eivät kykene aluksi luomaan ratkaisuja markkinaehtoisesti. Luottamuksen rooli on erityisen tärkeää julkisen toimijan olessa mukana kokeiluissa ja katalyytiinä.

Hyvän tarkempi määrittely tai mahdollisuuksien maalailu voisi olla paikallaan